

ΚΛΕΙΩ

H.L. Leutemann dres.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ

ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑΙ

Τόμος Β'.
ΑΡΙΘΜ. 34.

Συνδρομή, άρχομενή από 1. Ιανουαρίου και 1. Ιουλίου ίκαστον έτους, έξαμηνος μόνον
καὶ προπληρωτέα: Πανταχοῦ φράγκ. χρ. 10 ή μάκ. 8.

ΕΤΟΣ Β'.

τῇ 15/27. Μαΐου 1886.

Ο ΜΕΓΙΣΤΟΣ ΗΘΟΠΟΙΟΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ.

„Διὰ τοὺς μίμους δὲν ὑπάρχει ὑστεροφημία, οὐδὲ πλέκουσιν οἱ μεταγενέστεροι στεφάνους χάριν αὐτῶν“ εἶπεν ὁ Γκαϊτε, καὶ οὐδέποτε ἐτόλμησε μέχρι σήμερον νὰ διαμφισβήτῃ τὸ κύρος τῆς ἀληθινῆς ταύτης ῥήσεως, ὅσον καὶ ἀν φαίνεται η σύγχρονος ἐποχὴ συμπαθέστατα διακειμένη πρὸς τοὺς πρωταθλητὰς τῆς σκηνῆς. Παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις ὅμως ἔθνεσι δεινούνεται δσημέραι μείζων ἐκτίμησις καὶ στοργὴ πρὸς τοὺς ἔνθεους τούτους ἐρμηνεῖς τῶν λεπτοτέρων τοῦ ἀνθρώπου αἰσθημάτων, καὶ η δάφνη ευσεβῶς κατατίθεται ἐπὶ τοῦ ταφοῦ τῶν ἀναπαυθέντων ἀπὸ διπλοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀγώνος, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ παύσῃ εὐθυδιάζων ὁ ἀμάραντος στέφανος τοῦ ἀθανάτου δραματουργοῦ.

Ἡμεῖς δὲν ηύτυχήσαμεν ἔτι νὰ δαπανήσωμεν καὶ ἀπλῶς πρὸς χειραφέτησιν τοιούτου κοινωνικῆς μορφώσεως ὄργάνου, ὅποιον εἶναι δὲ οὐδὲν ἡ θυμοποιός, ἀρκούμενα δὲν ἐποδίδωμεν τὰς τοιαύτας στερήσεις εἰς τὴν ἐπείγουσαν ἐκπλήρωσιν ἄλλων οὐσιωδεστέρων ἀναγκῶν. Ἀντὶ νὰ σχολιάσωμεν ἡμεῖς τὸ πρᾶγμα, προτιμῶμεν σήμερον νὰ προτάξωμεν περιέργου εἰλόνος, παριστανούσης παράδοξον ἐπειζόδιον ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ μεγίστου τῶν νεωτέρων χρόνων δραματουργοῦ, τὴν εἰκόνα τοῦ δαι-

μονιωτέρου ἐρμηνευτοῦ τῶν δραμάτων αὐτοῦ καὶ κωμῳδιῶν. Οἱ Γερμανοί, μὴ ἔχοντες ἀνάγκην νὰ ἔξιππάζωνται διὰ τὴν ἀνυπέρβλητον ὑποκριτικὴν ὑπεροχὴν τοῦ Λουδοβίκου Δέβριεντ, ἀφοῦ αὐτοὶ κατὰ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἐκατονταετηρίδος ἀνέσκαψαν, εὖρον καὶ ἔδειξαν εἰς τὸν λοιπὸν κόσμον καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς Ἀγγλους τὰ ἀριστούργηματα τοῦ Σαικοπήρου, ἀποφαίνονται, διτὶ δ συμπατριώτης αὐτῶν ὑπῆρξεν δ πρῶτος ἐπὶ τῆς σκηνῆς τεχνίτης, καὶ διτὶ πᾶσα μεταγενεστέρα πρόοδος ὀφείλεται εἰς τὰς ὑποδείξεις ἐκείνου, χωρὶς μάλιστα νὰ τείνῃ πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ ἀρχηγέτου.

Συμβαίνει δὲν ἐνταῦθα περίεργόν τι ὡς πρὸς τὴν κριτικὴν ἐκτίμησιν τῶν τεχνικῶν χαρισμάτων τοῦ Δέβριεντ, ὃν ἀρκοῦνται ἀποκαλοῦντες ἔξαισιον, ἀμίμητον καὶ τὰ τοιαῦτα — φράσεις ἀληθῶς ἔναι τῆς γερμανικῆς ἐμβριθείας καὶ ἀκριβολογίας. Περὶ οἰαςδήποτε ἄλλης ἔξοχότητος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τῇ τέχνῃ, τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν γένει ἐν τῇ γερμανικῇ κοινωνίᾳ δύναται πᾶς τις σχεδόν, τυχών στοιχειώδους μορφώσεως, ν' ἀπομημονεύσῃ ή ν' αὐτοσχεδιάσῃ ἐρωτώμενος αὐτοτελῆ τινα καὶ ὅπως οὖν ἐπαρκῇ κρίσιν, περὶ τοῦ ἡμετέρου ὅμως ἡθοποιοῦ προκειμένου, δ Γερμανὸς τοῦτο μόνον

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΔΕΒΡΙΕΝΤ.

Ἐγεννήθη τῇ 3/15. Δεκεμβρ. 1784, † τῇ 18/30. Δεκεμβρ. 1832.

ΚΛΕΙΩ. ΤΟΜΟΣ Β'.

γνωρίζει η τούλαχιστον λέγει, δτι „δ Δέβριεντ ̄μιμεῖτο ἀμίμητα!“ Οι γέροντες μετὰ φρίκης ἐνθυμοῦνται τὴν δεῖνα σκηνὴν τοῦ δεῖνα δράματος, ἐν ὧ ήκουσαν καὶ εἶδον πρωταγωνιστῶν τὸν Δέβριεντ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Βερολίνου, δσοι δ' ἔξ ἀκοής θαυμάζουσι μεθ' ἡμῖν τὸν μέγαν καλλιτέχνην ἀποροῦσι συγχρόνως μὴ εὔρισκοντες οὐδὲν τῇ φαντασίᾳ ἀνωτέραν βαθμῖδα ψφους, εἰς δὲ συνήθως ἀνάγονται οἱ διασημότεροι ὑποκριταὶ τῶν ἡμερῶν μας. Αὐτοὶ οἱ Ἀγγλοι, οἵτινες τιμῶσιν ἀφ' ἐνδές τὸ ποσὸν καὶ τὴν σπουδαίτητα τῆς ἐργασίας τῶν Γερμανῶν περὶ τὴν μελέτην τοῦ Σαίκστηρ, δὲν ἀνέχονται δμως ἀφ' ἐτέρου καὶ τὴν ἀποξένωσιν τοῦ μεγίστου ποιητοῦ των, ὃν οἰκειοποιοῦνται οἱ Γερ-

μανοί, ὡς γνωστὸν — δμολογοῦσιν, δτι ἐπέπρωτο ἐν γερμανικῇ μεταφράσει καὶ διὰ τῆς πνοῆς τοῦ Δέβριεντ νὰ ἐμψυσθῇ ζωὴ εἰς τὸν ἐπὶ μακρὸν νεκροφανῆ Σαίκστηρ.

Ως ἐπίλογον ἡμεῖς τῆς βραχείας ταύτης περὶ Δέβριεντ σημειώσωσι προειδέτομεν τὴν ἔξης ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἡμέτερα εὐχήν, ὅπως δηλ. ἐπέλθῃ ὡς τάχιστα καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ἐποχὴ δραστηρίας καὶ πεφωτισμένης ἐνεργείας πρὸς δημιουργίαν ἐθνικοῦ θεάτρου καὶ μάρφωσιν ἀξίων τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἀποστολῆς ἡθοποιῶν, ὑποβοηθήσῃ δὲ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σημαντικοῦ τούτου ἔργου η δσημέραι αὔξουσα κοινωνική μας πρόοδος.

* * *

Η ΨΥΧΗ ΤΩΝ ΑΓΡΙΩΝ.

Οὐδέποτε η φύσις ἡμέλησε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ἀφελεῖς θαυμαστάς, της πολλῷ ἔξαισιωτέρας καὶ ἀνθρωπινωτέρας ἰδέας· περὶ μελλούσης τινὸς ζωῆς, παρ' δσον εἶνε η θεωροῦνται τοιαῦται αἱ περὶ φυχῆς δοξασίαι ἥμιτριβράρων τινῶν λαῶν, οἵτινες πάντοτε δι' ὑποκριτικῆς καὶ προεποιημένης τινὸς σοβαρότητος ἐφάνησαν πρεσβεύοντες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰ τερατωδέστερα ἀποκυήματα τῆς στρεβλῆς φαντασίας των. Ἡ πλήρης ποίησεως ἀφοσίωσις ἀρχεγόνων τινῶν λαῶν εἰς τὴν φιλόστορογον φύσιν εἶνε πολλῷ ὑπερτέρα καὶ ἰδαινικωτέρα τῶν βαναύσων τάσεων τούτου η ἐκείνου τοῦ λαοῦ, δεῖται ἐν τῇ ιστορικῇ τῶν γεγονότων φορᾶ δμοιάζει τὸν ἡμιμαθῆ ἄνθρωπον ἐν τῇ κοινωνικῇ παλαιόστρᾳ.

Τελευταῖαι τινες ὑπὸ σοφῶν Γερμανῶν ἔρευναι περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐφείλκυσαν καὶ τὴν ἡμετέραν προσοχήν, συναφίξουμεν δὲ χάριν τῶν Ἀναγνωστῶν τῆς „Κλειοῦ“ τὰς περιεργοτέρας περὶ τοῦ πράγματος εἰδήσεις. „Οσον καὶ ἀν φαίνωνται παράξενα τὰ πορίσματα τῶν ιστορικῶν τούτων ἀνασκαλεύσεων, παρέχουσιν δμως εἰς τοὺς φυχολογοῦντας παρατηρητὰς μετὰ πολλῶν θελγήτρων καὶ χρησιμώτατα ἐνίστε διδάγματα πρὸς γνῶσιν καὶ ἐκτίμησιν τῆς ἀνθρωπινῆς φύσεως. Ὁποίους τῷ δόντι ἐλιγμούς ἐδέησε νὰ κάμῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα μέχρις οὗ ὠριμάσῃ πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἀντίληψιν ὑψηλοτέρων θρησκευτικῶν ἰδεῶν! Ἡ Πρόνοια διέθεσε τὸν φορὰν τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως κατὰ τοὺς αὐτοὺς τῆς ἀρμονίας νόμους, μεθ' ὧν διέταξε καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς φύσιν.

Οἱ πλησιέστατα πρὸς τὴν φύσιν ζήσαντες ἀνθρώποι, κατὰ τὰς μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένας τῶν ιστορικῶν χρόνων ἐποχάς, ἀντιλαμβάνονται μετ' ἀγνώστου εἰς ἡμᾶς ἀρελείας τὰ διάφορα τῆς ζωῆς φαινόμενα, προάγονται δὲ βαθμηδὸν εἰς τὴν χαρακτηριστικὴν διάκρισιν μεταξὺ κόσμου ὑλικοῦ καὶ κόσμου πνευματικοῦ. Ἀλλὰ τίς η ἀνάγκη τὸ μᾶλλον ποία η αἰτία πρὸς διέγερσιν αὐτῆς τῆς παραδόξου τοῦ ἀνθρώπου πείνης πρὸς ἔξεύρεσιν καὶ ἀπόλαυσιν ἰδαινικωτέρου τινὸς κόσμου, καὶ διατὶ η πρόωρος αὐτὴ δρεξις φαίνεται ἀναπόσπαστος, ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως; Οὐδὲ ἔχνος ἀλλης τινὸς τοῦ πράγματος αἰτιολογίας φαίνεται ἐκτὸς τῆς εὑεξηγήστος ἐπιθυμίας τοῦ ἀνθρώπου πρὸς οἰανδήποτε ίκανοποίησιν καὶ ἀνακούφισιν ἀπὸ τῶν αἰκιῶν καὶ τῶν θλίψεων τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, τόσον τραχέος καὶ μοχθηροῦ. Ἡ δὲ αὐτοσχέδιος δημιουργία τοῦ ἰδαινικοῦ τούτου μικροκόσμου γίνεται βεβαίως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προχείρων καὶ οὐχὶ ἀναλοιώτων πάσης ιστορικῆς περιόδου ἰδεῶν, κλίσεων καὶ ἀναγ-

κῶν. Καὶ δίληγη καταβάλλεται τῇ ἀληθείᾳ φροντὶς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς μονιμοποίησιν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἔργου, δπερ ίσως θεωρεῖ ἀδύνατον καὶ ἀνεπίδεκτον αὐθυπαρέξιας, ἀλλ' ἐν τούτοις λατρεύει αὐτῷ ὡς ὑπάρχον, ὡς ὑπάρχον ἐν τῇ φαντασίᾳ του. Τί ἄλλως δυξιολεύει ἡμᾶς, τοὺς σημερινούς, νὰ παραδεχθῶμεν ὡς φυσικὴν τὴν τάσιν ταύτην τῶν πρωτογενῶν ἀνθρώπων, λατρεύοντων τὸ ἔργον τῆς φαντασίας των καὶ εὐλαβῶς συμπαθούντων πρὸς τὸ ἰδίον δημιούργημα; Τίς ἔξ ἡμῖν δὲν ἀποδίδει πραγματικὴν ἀξίαν εἰς δτι δὲν οὐδεὶς ὁνειροπόλησεν, ἡγάπησε καὶ ηύτυχησε νὰ καταστήσῃ καὶ πρὸς ἄλλους σεβαστόν;

Ο ἀνθρώπος ἐνωρέτατα ἐθεώρησεν ὡς τὸ ἀποτροπαιότατον τῶν παθημάτων του τὸν θάνατον, συνεπῶς ἐπεδύμησε νὰ παρατείνῃ μέχρις αἰωνιότητος τὸν βίον του καὶ πρὸς τοῦτο ἐπλασεν ἀθάνατον ἑαυτῷ φυχήν. Καὶ αὐτῇ δὲ η φύσις, ὡς εἰ ἐπιδοκιμάζουσα τὴν τολμηρὰν ταύτην τοῦ ἀνθρώπου ἀπόπειραν, παρέσχεν αὐτῷ πᾶσαν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοπούμενου βοήθειαν, παρεισάγουσα εἰς τὰ ὄνειρά του ζωντανούς τοὺς χθὲς ἀκόμη ταφέντας. Ἐντεύθεν ὑπάρχουσι λαοί, οἵτινες τότε μόνον ἐκλαμβάνουσι τοὺς ἀπομανόντας συγγενεῖς η φίλους των πράγματι νεκρούς, ὅταν πλέον παύσωσιν ἐμφανίζομενοι εἰς τὸ ὄνειρά των. Ἄλλοι πάλιν πιστεύουσιν, δτι οἱ καθ' ὅπνους παριστάμενοι νεκροὶ ἔχουσιν ἀνάγκην σωτηρίας καὶ τότε μόνον εἰςέρχονται εἰς τὴν αἰωνίαν μακριότητα, ὅταν ἀφίσωσιν ἡσυχον τὸν ὅπνον τῶν γνωρίμων των. Ἔν ταῖς χώραις μάλιστα τῶν Ἀλπεων εἶνε λίαν διαδεδομένη η πίστις εἰς τὰς τοιαῦτας ἐμφανίσεις τῶν πνευμάτων, τὰ ὅποια δὲν παρουσιάζονται ὑπὸ τὸ ἀνθρώπινον μόνον παράστημα, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ μορφὴν κυνῶν, γαλιῶν, πτηνῶν, μετεώρων φώτων καὶ ἄλλων συμβολικῶν παραστάσεων, οἷον στεναγμοῦ, ικλαυθυρισμοῦ καὶ θορύβου. Οἱ περίφοβοι θεαταὶ η ἀκροαταὶ ζητοῦσι διὰ προευχῶν, ἐξορκισμῶν καὶ παρομοίων εὐχῶν νὰ καθησυχάσωσι τὰ ἀνήσυχα ταύτα πνέυματα, περίλυποι δμως ἐκλαμβάνουσι τὸ ὄραμα ὡς προάγγελον προεχεστάτου θανάτου ἐν τῷ οἴκῳ η τῇ γειτονείᾳ. Ἀλλὰ μήπως καὶ σήμερον ἐν Ἀνατολῇ δὲν ἐπικρατοῦσιν αἱ γελοιόταται, ἐνίστε δημιουργίας φωτῶν καὶ ὑπερβολῆς; Ποσάκις δὲν ἐξαρτᾶται η τύχη τοῦ κλινήρους ἀσθενοῦς ἀπὸ τῶν οἰωνῶν, παρακελεῖται δὲ καὶ η ἀταρική περιθαλψίς καὶ λησμονεῖται η παρηγγορος θρησκεία;

Παρ' ηττον ἀνεπτυγμέναις φυλακίς ἀπαντῶσιν ἀφελέστεραι δοξασίαι, πολλαὶ δ' ἔξ αὐτῶν πιστεύουσιν δτι αὐτῇ η φυχὴ τοῦ ζῶντος προσώπου, τὸ ὅποιον δνειρεύεται τις, πτε-